

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 821.162.1-31.09Ліс-Маркевіч
DOI 10.35433/philology. 1(102).2024.31-38

ЧАСОПРОСТОРОВИЙ КОНТИНУУМ РОМАНІВ ПШЕМИСЛАВА ЛІСА-МАРКЕВІЧА

С. С. Журба*

У статті окреслено художній часопростір як авторську модель світу, його основні ознаки та функціонування у творах сучасного польського письменника Пшемислава Ліса-Маркевіча. На матеріалі романів "Сповідь духа", "Москаль" досліджено парадигму часопросторового дискурсу. Указано, що сюжет романів Пшемислава Ліса-Маркевіча, в основі яких зображена й українська історія, розгортається в лінійній перспективі, кожен розділ маркований датами відповідно до календарного часу. У творах синтезовано календарний, подієвий та перцептивний час. Просторова картина творів вибудовується на відкритій та закритій моделях світу, макро- та мікрокосмосі. Вивчення специфіки реалізації концептів часу й простору дало змогу вказати на взаємозв'язок історичного / персонажного хронотопу, роль ретроспекції та проспекції в романах польського митця. Хронотоп романів детермінований наративною стратегією, авторською інтенцією, жанровою структурою. "Сповідь духа" сприймаємо як авторську спробу осмислити формування особистості в складний період суспільно-політичних подій кінця XIX – XX століття й визначити як роман-біографію. Роман "Москаль" розглянуто як синтез документального та психологічного, що засвідчив увагу автора до соціально-політичних, духовних проблем людини в межовій ситуації, – історико-політичний роман. Простежено особливості художнього осмислення українського географічного, культурного просторів, реалізованих у художніх творах. Часопростір у романах автора відображає сутність духовно-матеріального світу жителів українсько-польського прикордоння, є маркером ідентичності мешканців краю, що постає певною палімпсестовою конструкцією, означуючи пам'ять українців та поляків, їх наративів. У романах Пшемислав Ліс-Маркевіч розгортає простір України в добу воєн або політичних перипетій, акцентуючи на трагічних сторінках історії.

Ключові слова: час, простір, хронотоп, топос, локус, Пшемислав Ліс-Маркевіч.

SPACE-TIME CONTINUUM OF PRZEMYSŁAW LIS-MARKIEWICZ'S NOVELS

Zhurba S. S.

The work outlines the artistic space-time as an author's model of the world, its main features and functioning in the works of the contemporary Polish writer Przemysław Lis-Markiewicz. The

* кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української та зарубіжної літератур
(Криворізький державний педагогічний університет),
zss69@ukr.net
ORCID: 0000-0002-6090-7742

paradigm of space-time discourse is studied on the basis of the novels "Confession of the Spirit" and "Moskal". The article indicates that the plot of novels by Przemysław Lis-Markiewicz, which also depict Ukrainian history, unfolds in a linear perspective, each chapter is marked with dates according to the calendar time. The works synthesize calendar, event and perceptual time. The spatial picture of the works is built on open and closed models of the world, macro- and microcosm. The study of the implementation specifics for the concepts of time and space made it possible to point out the relationship between the historical / character chronotope, the role of retrospection and prospection in the novels of the Polish artist. The chronotope of novels is determined by the narrative strategy, the author's intention, and the genre structure. "Confession of the Spirit" is perceived as the author's attempt to understand the formation of personality in the complex period of social and political events of the late 19th – 20th centuries and is defined as a novel-biography. The novel "Moskal" is considered as a synthesis of documentary and psychological, which testified the author's attention to social and political, spiritual problems of a person in a border situation, a historical and political novel. The article traces peculiarities of the artistic interpretation of Ukrainian geographical and cultural spaces, realized in artistic works. The space-time in the author's novels reflects the essence of the spiritual and material world of the inhabitants of the Ukrainian-Polish border, acts as a marker of the identity of the inhabitants of the region, which appears as a certain palimpsest construction, signifying the memory of Ukrainians and Poles, their narratives. In his novels, Przemysław Lis-Markiewicz unfolds the space of Ukraine in the days of wars or political vicissitudes, emphasizing the tragic pages of history.

Keywords: time, space, chronotope, topos, locus, Przemysław Lis-Markiewicz.

Постановка наукової проблеми.

Художній часопростір сучасної прози репрезентований інтерпретацією дійсності, що визначається історичною складовою, філософським осмисленням буття людини в певний період історії, персонажним хронотопом. Авторська інтенція в літературі означає спосіб моделювання художнього часу й простору в тексті, нарративну стратегію, жанрову структуру. Сучасна польська література, інтегрована у світовий контекст, реінтерпретує власну історію, акцентує на трагічних і неординарно осмислених суспільством сторінках, апелює до національної та духовної пам'яті, самоідентичності, міжкультурного діалогу в поліетнічному культурному просторі. Художня інтерпретація історії в польській прозі актуальна як з огляду на суспільно-політичні реалії сьогодення, так і в аспекті осмислення подій минулого засобами художнього слова. Репрезентація минулого в художньому просторі ХХ – ХХІ століть орієнтована на пошуки художньої інтерпретації історичного часу, осучаснення минулого (події, постаті), співвідношення макро- та мікропроцесів хронотопу, кодування стратегій смислотворення.

Простір у творах польських письменників постає відкритим до впливу різних культур. Просторова природа прикордоння визначає ситуацію культурного контакту мешканців цих територій, породжує етнічно марковану територію, реалізується в топосах та локусах географічних координат. Взаємозв'язок художнього часу та простору враховує конструктивні елементи синтезу історичного / персонажного, зовнішнього / внутрішнього вимірів, увиразнює дихотомію свого / чужого хронотопу, є компонентом модифікації жанрової структури тексту. Співвідношення людини, часу й простору в сучасній польській прозі виявляється в моделюванні історичного, соціокультурного, персонажного типу, свого / іншого простору, що простежуємо у творах Пшемислава Ліса-Маркевіча, Лукаша Сатурчака, Анджея Стасюка, Ольги Токарчук та інших.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У літературознавстві взаємодія часу й простору в тексті стала предметом досліджень науковців, які вказали на спосіб моделювання подієвості в лінійній / нелінійній послідовності, організацію

художнього світу в літературному творі, типи та види хронотопу, художні моделі, моделювання образів часопростору в художньому тексті, нарративну стратегію, хронотопний аспект вивчення жанрової системи. Дослідження сучасної польської епіки в українському та польському літературознавстві займає поліаспектну нішу. Творчість польських письменників усе більше привертає увагу науковців, які прагнуть осмислити теми історії, акцентують увагу на болючих та неоднозначно потрактованих сторінках українсько-польських взаємин. Епіка Пшемислава Ліса-Маркевіча ще не достатньо проаналізована літературознавцями. Жанрово-стильову своєрідність, поетику образів романів "Москаль", "Сповідь духа" письменника окреслили в передмовях до видань творів Леся Рупняк [7] та Пшемислав Ліс-Маркевіч [6]. Особливості художнього простору українсько-польського прикордоння у творах "Сповідь духа", "Москаль" уже досліджувала авторка [2]. Проте широке коло питань залишається не висвітленим, зокрема, докладного аналізу потребує питання художньої інтерпретації українського географічного, культурного простору, реалізованого в романах письменника.

Мета дослідження – проаналізувати часопросторові виміри романів "Сповідь духа", "Москаль" Пшемислава Ліса-Маркевіча; визначити домінантні концепти простору, репрезентовані топосами та локусами; простежити особливості художньої інтерпретації персонажного та календарного часу у творах письменника.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Світоглядна модель реальності – відображення хронотопних відношень, що визначається філософським осмисленням часу й простору. Художній простір як універсальна категорія вказує на єдність усіх елементів тексту, детермінований

просторово-часовими формами організації художнього світу твору, характеризується відкритістю / замкненістю, стислістю / розтягненістю, доступністю / недоступністю, відносністю до місця розташування людини, але підпорядкований "одній авторській ідеї та уніфікованому надтекстовому хронотопу. Відтак можна розглядати соціальні простори, національні та наднаціональні, маргінальні чи побутові тощо" [5: 52]. Українсько-польські взаємини, історичні, культурні традиції знайшли відображення в романах "Spowiedź ducha" ("Сповідь духа"), "Żywardów" ("Жирардів"), "Uzwock" ("Отвоцьк"), "Mariupol" ("Маріуполь"), "Ендик", "Москаль" (останні два написані українською мовою) сучасного польського письменника Пшемислава Ліса-Маркевіча (Przemysław Lis-Markiewicz). Письменник – засновник і голова Познанського товариства імені Івана Франка, магістр української філології, літературознавець, перекладач творів Михайла Коцюбинського, Володимира Ліса, Уласа Самчука, Івана Франка, Олеся Ульяненка та ін. Зацікавлення українською історією польського юриста, адвоката реалізоване в написання книг про події на території прикордоння українською мовою.

Художній світ у творах Пшемислава Ліса-Маркевіча розгортається відповідно до трансформації авторської моделі співвідношення часу та простору, осмислення історії України від кінця XIX століття й до сучасності. Зображення подій у романах відбувається в хронологічній послідовності: межа XIX – XX ст., Перша та Друга світові війни, післявоєнні періоди, події кінця XX – початку XXI ст. у Польщі та Україні. У художніх творах простежуємо синтез часу й простору, де час розкривається в просторі, а простір вимірюється координатами буття особистості. Події в романі "Сповідь духа" розгортаються в лінійному часі, проте автор вдається до анахронії, використовуючи ретроспекцію, звертаючись до

минулого персонажів. Власну історію життя розповідає Мацей Жарновський від народження (1875 рік) до смерті, коли "покинув цей світ, проживши 81 рік, 18 жовтня 1956 року. У Познані" [7: 303]. Лінійне розгортання подій вказує на хронотопний принцип біографічного роману з елементами роману виховання. Кожен розділ позначений календарною датою, коли відбувалися найважливіші для Мацея події, що мали вплив на формування характеру, становлення особистості, кар'єрне зростання. Часові відрізки співвіднесені з певною датою, існують у просторовому вимірі, тому місце дії (місто, село, будинок) перетворюється в хронотоп, якщо в ньому триває процес або подія. Концепції часу зводяться до двох: циклічний та лінійний. Дослідниця часопростору в сучасному романі Д. Коваленко стверджує, що лінійна модель часу "ґрунтується на уявленні про те, що людське життя – це пряма, яка має початок і кінець, тому й події, що ними наповнене існування, теж мають лінійний, скінченний характер" [3: 42].

Життєпис героя – художня психологічна реконструкція буття львівського адвоката, який під впливом творів письменника Станіслава Виспянського стає справжнім польським патріотом. Велике значення для нього мала й українська культура, оскільки на його виховання мали вплив українці, зокрема прислуга в будинку батька. Події 1918 року, коли відбувалися територіальні зміни в Європі, вносять корективи у світогляд Мацея, який прагне зрозуміти як ідеї польських націоналістів, так і псевдопатріотів, а захоплення Галичини поляками вважає окупацією України. Виділяємо макрокосм та мікркосм твору, пов'язані з приватним життям персонажів та їх суспільно-політичною діяльністю. Мацей Жарновський відповідно своєї професійної діяльності часто від'їжджає в інші міста. Хронотоп дороги / подорожі в романі "Сповідь духа" тісно пов'язаний із мотивами втрати та знаходження.

Мотив дороги реалізований в епізодах твору, де наявна розповідь про туристичні маршрути героя, його знайомство з архітектурою та культурою містечок Галичини й Польщі, участь у суспільно-політичному житті краю. Художній хронотоп роману – це континуум, у якому відбуваються історичні події та діють реальні й вигадані персонажі. Особливістю часопросторової організації твору є чітко окреслені координати часу й місця дії: "5 серпня 1914 року Австро-Угорщина оголосила війну Росії" [7: 130], "Наприкінці травня 1916 року помер Іван Франко" [7: 141], "Дванадцятого травня 1935 року помер Юзеф Пілсудський. Без сумніву, найбільший поляк, якого я знав" [7: 226], "Першого вересня сталося те, чого ми найбільше боялися. Гітлер напав на Польщу. Майже увесь день німецька авіація бомбардувала аеропорт, вокзал, підприємства й будинки у центрі міста" [7: 235] тощо. Хронотоп у творі конкретизований відповідно до календарного циклу.

Основні події роману розгортаються у Львові першої половини ХХ століття, що на той час був осередком польської та української культур. Автор фокусує увагу на театральному та літературному житті міста, відвідуванні й обговоренні вистав польського драматурга Станіслава Виспянського, виданні творів Івана Франка, Тараса Шевченка. Сприяє знайомству Мацея Жарновського з українським мистецтвом спілкування з греко-католицьким священником Зваричем та його сином Ільком. Особисті зустрічі героя з письменником Іваном Франком, відвідування лекцій Андрія Франка про фольклор Карпат, вивчення української мови, читання творів Марка Вовчка, Івана Нечуя-Левицького розширили світогляд Мацея Жарновського, вплинули на його оцінку української літератури. Звернення до образу Івана Франка не випадкове в романі Пшемислава Ліса-Маркевіча, адже автор переклав твори

польською, зокрема роман "Перехресні стежки", драму "Украдене щастя". Географічний простір Львова реалізований у локусах театру, церкви, костелу, собору, будинків, кав'ярень, парків тощо. Архітектура та ландшафт міста відтворюють топографію й розкривають соціальне життя мешканців. Топос міста сприймається як тло дії персонажів твору, візуально й через їхній внутрішній світ. Для адвоката Жарновського Львів актуалізується як міжкультурний простір, що кодує польську та українську ідентичність.

Художній простір літературного твору представлений як модель світу автора й виражений мовою його просторових моделювань. Однією з основних функцій цієї категорії є можливість характеристики персонажів через відповідний тип простору, що виступає як своєрідна двопланова локально-етична метафора. Сюжетний хронотоп роману "Москаль" розгортається в лінійній послідовності з 1942 по 2018 рік, відображає реальний хід часу, містить інформацію про світ, що оточує героїв, моделюється в просторових категоріях "життєвого шляху", "дороги". Художній простір не варто ототожнювати з фізичним, адже він увиразнюється за допомогою метафоричного сприйняття. Топографічний хронотоп у романі, пов'язаний з упізнанням певного місця та часу подій, вказує на його точну ідентифікацію: Варшава, Польща, 1947; Познань, Познанське воєводство, Польща, 1988; Сольці, Новгородська область, Росія, 1996; Івано-Франківськ, Україна, 2001; Стрий, Львівська область, Україна, 2018 тощо. Спостерігаючи за календарним часом, зчитуємо ті зміни, що відбуваються в суспільно-політичному та культурному житті країн. Чітка локалізація часопросторових параметрів у творі пов'язана з топографічністю та визначає розгортання сюжету. Внутрішній часопростір реалізований через духовний світ персонажів, їхні почуття, переживання, емоції, пам'ять.

Час твору наповнюється подіями, пов'язаними з обставинами, в яких перебувають персонажі, в більшості – це межова ситуація, що сприяє переоцінці цінностей, загостренню відчуттів. Прикладом є психологізація образу Павела Макарова, виражена увагою до позасвідомих сфер психіки, внутрішньою боротьбою роздвоєного «я». Життя чоловіка – *"то смуга жаху, негарздів та нещасть"*, що переслідують його, і він хоче *"накласти на себе руки"*, бо не може *"стерпіти самотності і статусу москаля"* [б: 319]. Павел (автор зберігає російську транскрипцію імені – С. Ж.) проживав у Росії та був завербований фсб, шпигував, перебуваючи в Польщі та Україні. Проте, дізнавшись про родичів по материній лінії, дошукується питання поневірянь родини, причин розбрату народів. Переосмислення свого ставлення до радянської / російської ідеології дозволяє герою зрозуміти складні та проблемні питання українсько-російсько-польських взаємин: *"А відповідь на всі ці запитання була одна – москаль. Він століттями використовує один і той самий метод – залякувати і сіяти розбрат між окремими людьми й цілими народами, щоб тримати їх у послуху"* [б: 321]. Твір присвячений пам'яті жертв московського терору. На формування національної свідомості героя мали вплив російська, згодом польська, а після знайомства з родичами, й українська культура. Переосмислюючи події часів Другої світової, переселення поляків під час операції "Вісла" (*"...то була злочинна домовленість між двома комуністичними режимами – польським і радянським, причому з ініціативи і під керівництвом Москви"* [б: 321]), бандерівський рух, Павел розуміє сутність російської політики й усвідомлює, що *"...історія – штука складна й неоднозначна. Вона не має виключно чорних або білих барв. А за тими півтонами часом стоять речі страшніші й складніші, ніж це виглядає на перший погляд. Ми не маємо права забувати ці події. Але*

тепер, з висоти часу і досвіду, маємо дати їм ще й відповідну оцінку. Історія – добрий вчитель, але люди є поганими учнями" [б: 320]. Осмислення національних та загальнолюдських цінностей приводить його й до зміни прізвища: з Павела Макарова стає Павлом Гапонюком (Paweł Garoniuk). Роман наповнений роздумами, переживаннями головного героя, що вказує на психологічний хронотоп, замкнений у межах свідомості героя.

Наратор у структурі тексту виявляє себе через філософські роздуми, зауваги щодо характеру описаних подій, сутності персонажів, природи часу. Виклад подій відбувається через бачення головного героя, що є представником свого середовища. Його змалечку привчають бути жертвою, не відстоювати власних інтересів, а підкорятися, бути слугою радянської ідеології. Наприкінці твору ми бачимо особистість, що прагне вирватися з оточення системи, але кадебісти (феесбешники) вбивають Павла, влаштувавши автокатастрофу. Трансформація персонажа відбувається через роздуми й погляди на майбутнє – він знаходить себе, прагне розпочати нове життя, але стає жертвою системи, яка знищує тих, хто протистоїть їй. Слушною є думка Н. Копистянської про те, що простір є не тільки місцем та тлом дії, він є тим вектором, що впливає на формування характеру, моральних властивостей індивіда [4: 86].

У художньому тексті перетинаються три часопросторові осі: календарний час, що маркований датами; вісь часу подій, репрезентована сюжетним часом, зв'язками між предикатами тексту; перцептивний час, що означає час оповідача та персонажа. Ці три осі переплелися в романі "Москаль". Вісь календарного часу чітка, адже кожен розділ твору прив'язаний до певної дати, коли відбуваються події. Вісь перцептивного часу відчутна в позиції оповідача, що є фоновою для позиції героя, який висловлює ставлення до дійсності: "Операція "Вісла"! Але досі він знав, що поляки переселяли

бандерівців... Хохли перестали годувати увівців, і хоробрі польські герої їх повиловлювали. Так він товк на кожному кроці всім, хто згадував цю тему. Та ж він тисячі доларів переказував російським тролям, аби вихваляли та звеличували операцію "Вісла". А тепер виходить, що тими хохлами, різаками, бандерівцями були рідні дід з бабою. Щоправда, вони ще були дітлахами і, на щастя, він їх ніколи не бачив, але... вже з'явилась якась тріщина в досі монолітному його світогляді. Павел роками комплексував, зокрема, в Росії, що не був чистокровним "руським человеком". Тільки згодом якось змирився, що він напівполяк і навіть, завдяки дружині і її батькам, почав відчувати гордість" [б: 310]. Зовнішній час і просторові локуси в романі трансформуються у свідомості персонажів, вибудовують сюжетну лінію їх буття, синтезують текст із множинністю його смислів. Простір розкриває час, завдяки чому останній робиться видимим та вимірним. Географічно маркований простір відкритий для читача, але психологічно замкнений для Павела, адже йому важко переміститися в інший простір, вибратися з міста, кімнати, будинку, не узгодивши з куратором.

Художній час та простір у романі об'єктивовані реальними координатами та визначають жанрову структуру – історико-політичний роман з еротичним присмаком (Леся Рупняк). Твір наповнений еротичними сценами, сексуальним відносинами між чоловіками; змалюванням злочинів у суспільстві – розбещення неповнолітніх, насильство в сім'ї. Документальна основа твору – українсько-польські конфлікти від 1918 року до цього часу для росіян стали питанням спекуляції в питанні політичному та територіальному. Пшемислав Ліс-Маркевіч опрацював велику кількість історичних джерел та документів й використав їх у творі: смерть політика, діяча руху опору В'ячеслава Чорновола; отруєння політичного лідера та экс-президента

Віктора Ющенка; трагічні події на Майдані Незалежності 2014 року та вбивство майданівців під час революції гідності.

Хронотопний вимір роману "Москаль" представлений топографічним (історична та географічна характеристики пов'язані із сюжетом твору), психологічним (розкриття внутрішнього світу персонажів, їхньої свідомості та сприйняття реальності, пам'яті) типами. Багатоманітність світу, ціннісні виміри роману характеризуються національною (росіяни, поляки, українці), соціальною (представники різних соціальних груп), культурно-історичною (розвиток мистецтва, літератури в контексті доби), індивідуально-психологічною складовими. Дослідниця Ю. Волощук визначає в часопросторовій структурі роману "три складові, що знаходяться в постійному полілозі: по-перше, це зовнішній хронотоп (сюжетний / об'єктивний хронотоп зображуваної дії), котрий відображає реальний хід життя, рух часу, послідовність подій, містить інформацію про світ, що оточує героїв; по-друге, це внутрішній хронотоп (персональний хронотоп героїв), що характеризує буття та внутрішній світ персонажів, дозволяє зазирнути у світ їхніх почуттів, зрозуміти особливості їх свідомості та сприйняття реальності; по-третє, це хронотоп авторський, що об'єднує два перші, допомагає осмислити зміст твору та його часопросторові параметри, дозволяє виявити позицію автора, який розповідає про події та вчинки персонажів" [1: 7]. Сюжетний часопростір у творі взаємодіє з індивідуально-психологічним: автор занурюється в думки, почуття персонажів, показуючи події зовнішнього світу їхніми очима. Часопросторовий континуум творів побудований на лінійному перебігу подій, проте автор використовує ретроспекцію та проспекцію, що увиразнює художню канву, дає читачеві простір для роздумів. У романі перетинаються календарний,

подієвий та перцептивний час. Просторова картина твору вибудовується на відкритій та закритій моделях світу, макро- та мікрокосмосі.

Висновки й перспективи дослідження. У творах Пшемислава Ліса-Маркевіча переплетено лінійний та психологічний часопростори, що виконують сюжетотворчу функцію, указують на жанрову структуру, спосіб оповіді, розкривають внутрішню боротьбу персонажів, їх роздвоєння. У романах "Сповідь духа", "Москаль" автор використовує класичний хронологічний розвиток подій, маркований датами (відповідно до календарного часу) та просторовими координатами. Письменник не описує детально топи та локуси країн і міст, де відбуваються події. Вказівка на час і місце, лаконічний опис подій створюють підґрунтя для розгортання епізоду, розкриття образу, його особистого хронотопу, виступаючи одним із засобів психологізації. Часопросторовий континуум творів – цілісний, наповнений образами художній простір, у якому відбуваються події, нанизані на вісь часу та реально означені на певній місцевості. Географічно-територіальний, національно-культурний, соціальний простори поєднані в поліструктурний семіотичний комплекс території України у складі Речі Посполитої, Австро-Угорщини, Польщі, радянської України, детермінований життям мешканців регіону – українців, поляків у романах Пшемислава Ліса-Маркевіча. Письменник озвучує болючі політичні та культурні теми, звертається до історичної пам'яті прикордоння та міжетнічних взаємин, трансформуючи їх у літературний матеріал.

Дослідження епіки Пшемислава Ліса-Маркевіча видається перспективним, адже межі нашої роботи не дали змоги прочитати прозу письменника в наративному аспекті. На окрему увагу заслуговує тип оповіді як один із засобів увиразнення часопросторових меж творів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Волощук Ю. Хронотопічні особливості роману "Чорне озеро" Володимира Гжицького. *Парадигма пізнання: Гуманітарні питання*. 2015. № 5 (8). С. 1–22.
2. Журба С. Художня рецепція українського простору в сучасній польській прозі. *Wrocławska ukrainistyka: linngua, litterae, sermo: monograph*. Wrocław, 2022. С. 393–410.
3. Коваленко Д. Моделювання образів часопростору в сучасному українському романі: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Київ, 2018. 215 с.
4. Копистянська Н. Час і простір у мистецтві слова: монографія. Львів: ПАІС, 2012. 344 с.
5. Мариняк Р. Урбаністичний і рустикальний художній простір та його втілення в сучасній українській літературі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки*. 2018. Вип. 26. С. 51–58.
6. Lis-Markiewicz P. *Moskał*. Poznań: Poznańskie towarzystwo im. Iwana Franki, 2020. 330 с.
7. Lis-Markiewicz P. *Spovidь духа / пер. з пол. О. Шеремет*. Poznań: Poznańskie towarzystwo im. Iwana Franki, 2021. 304 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Voloshchuk, Yu. (2015). *Khronotopichni osoblyvosti romanu "Chorne ozero" Volodymyra Gzhytskoho*. [Chronotopic features of the novel "Black Lake" by Volodymyr Gzhitskyi]. *Paradyhma piznannia: Humanitarni pytannia*. Iss. 5 (8). P. 1–22. [in Ukrainian].
2. Zhurba, S. (2022). *Khudozhnia retseptsiia ukrainskoho prostoru v suchasni polskii prozi*. [Artistic reception of the Ukrainian space in modern Polish prose]. *Wrocławska ukrainistyka: linngua, litterae, sermo: monograph*. Wrocław. P. 393–410. [in Ukrainian].
3. Kovalenko, D. (2018). *Modeliuvannia obraziv chasoprostoru v suchasnomu ukrainskomu romani* [Modeling images of space-time in the modern Ukrainian novel]: PhD thesis: 10.01.01. Kyiv. 215 p. [in Ukrainian].
4. Kopystianska, N. (2012). *Chas i prostir u mystetstvi slova: monohrafiia*. [Time and space in the art of words: monograph]. Lviv: PAIS. 344 p. [in Ukrainian].
5. Maryniak, R. (2018). *Urbanistychnyi i rustykalnyi khudozhnii prostir ta yoho vtilennia v suchasni ukrainskii literaturi*. [Urban and rustic artistic space and its embodiment in modern Ukrainian literature]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii: Istoriia Ukrainy*. *Ukrainoznavstvo: istorychni ta filosofski nauky*. Iss. 26. P. 51–58. [in Ukrainian].
6. Lis-Markiewicz, P. (2020). *Moskał*. Poznań [Muscovite. Poznań]: Poznańskie towarzystwo im. Iwana Franka. 330 p. [in Ukrainian].
7. Lis-Markiewicz, P. (2021). *Spovid dukha* [Confession of the spirit] / transl. from Polish by O. Sheremet. Poznań: Poznańskie towarzystwo im. Iwana Franka. 304 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії: 26.02.2024

Схвалено до друку: 26.04.2024